

Jan Adamec: Maďarsko 1956: od reformy socialismu k národnímu povstání

Dizertační práce

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin, Praha, 2015

Abstrakt

Práce se zabývá krizí maďarského komunistického režimu během roku 1956. Začíná exkurzem do období Nového kurzu a následného vnitrostranického boje mezi premiérem Imre Nagyem a prvním tajemníkem ÚV MSP Matyášem Rákosim v letech 1953–1955. Práce pak pokračuje obdobím tzv. destalinizace, iniciované prvním tajemníkem ÚV KSSS Nikitou S. Chruščevem. Krizi maďarské komunistické strany pak prohloubily Rákosiho demise, nástup Ernóa Geróa v červenci 1956 a rehabilitace obětí vnitrostranických čistek. Politická krize se zároveň odehrávala v kontextu vážných ekonomických problémů a rostoucí nespokojenosti na venkově. Dne 23. října uspořádali studenti v Budapešti a dalších maďarských městech demonstrace, které přerostly do masových protirežimních nepokojů. Zasáhly proti nim sovětské jednotky, které v rámci krizového managementu nařídilo do Budapešti povolát sovětské vedení. Tato první intervence však nedokázala rodící se hnutí potlačit a obnovit moc stávajícího vedení. Především v Budapešti vznikla řada povstaleckých skupin a v celé zemi postupně vznikaly revoluční výbory, jejichž cílem byl především dosáhnout odchodu sovětských jednotek ze země. S akcelerujícím rozpadem komunistické moci se sovětské vedení přes počáteční váhání stále více klonilo k masivní vojenské intervenci s cílem instalovat loajální a prosovětskou maďarskou vládu a obnovit komunistický režim. Významnou roli v tomto rozhodovacím procesu hrála Čína. Štafetu odporu po poražených povstaleckých skupinách po 4. listopadu převzaly dělnické výbory, které kladly odpor novému kádárovskému režimu a požadovaly především ukončení okupace a návrat Imre Nagye do funkce premiéra.